

at Forudsætningen for, at de skal kunne iværksættes, i Reglen er en vis Grad af Autonomi for det enkelte Land i den økonomiske Politik, og at dette Autonomi kan komme i Strid med det, der synes at være Basis for Forfatterens Betragtninger, nemlig en i Princippet liberal Samfundsordning.

Et helt andet Spørgsmaal er, om Forf.s politiske Konklusioner er forenelige med *hans* Teori. Det er et Led i denne Teori, at en »shift to profit« er Opgangskonjunkturs nødvendige Følge, og at denne Forskydning i Indkomstfordelingen med Nødvendighed fører til relativ Nedgang i Forbruget, der via »the relation« vælter hele Spillet over Ende. Men hvis man nu ved offentlige Arbejder eller andre af de foreslaaede Foranstaltninger holder Højkonjunkturs gaaende, maa disse Foranstaltninger da ikke blive af permanent Natur, idet Profitten stadig opretholdes paa et Niveau, der betyder et for lille Forbrug. Og da disse Foranstaltninger i Hovedsagen er af den Art, at de ikke kan være permanente, uden at den principielt liberalt Ordning, hvis Bevarelse det hele synes at skulle tjene, bryder sammen, er et saadant Resultat ikke saa heldigt for den paagældende Teori.

Konklusionen af disse Betragtninger skal være den, at den Konjunkturteori, som denne Forfatter har føjet til de mange allerede eksisterende, hverken er værre eller bedre end disse. Dette gælder, hvad enten man betragter dens Værdi som Analyseinstrument eller som politisk Arbejdshypotese. Hver enkelt Konjunkturteori lægger i Reglen Vægt paa et eller andet Fænomen blandt de mange, der betinger det økonomiske Livs Forløb. Denne Forfatter lægger Vægten paa den vigtige Kendsgerning, at hvor det drejer sig om Forbrug af varige Genstandes Ydelser, vil Ændringer give sig voldsomt Udslag i Produktionen af disse varige Goder. Paa Grund af den manglende Bevægelighed inden for det økonomiske Liv, kan dette give Anledning til Forstyrrelser, der under visse Omstændigheder kan styrte et Samfund ud i en Depression eller vende en saadan til en opadgaaende Konjunktur. Det andet Fænomen, Forf. lægger Vægt paa, er den saakaldte »multiplier«. Der tages vist nok af engelske Forfattere noget for haandfast paa dette Fænomen, men givet er det, at er en Bevægelse i en eller anden Retning begyndt, forstærkes den derved, at de, der kommer i Arbejde ved en given Investering, selv gennem deres Forbrug sætter andre i Virksomhed. Det er i sig selv vigtige Fænomener, som utvivlsomt spiller en Rolle til at præge Konjunkturforløbet, men hvorledes de præger Forløbet, beror dog paa den Træghed, hvormed de forskellige Elementer, der indgaar i den økonomiske Sammenhæng, bevæger sig. Dette beror atter bl. a. paa politiske og ideologiske Forhold og varierer derfor i Tidens Løb. Kun Iagttagelse kan vise, hvorledes Forløbet hidtil har været, og danne Grundlag for et Skøn over, hvorledes det ud fra en given Situation vil udvikle sig i den nærmeste Fremtid.

Jørgen Pedersen.

Kirsten Gloerfelt-Tarp m. fl.: KVINDEN I SAMFUNDET. Nyt socialt Bibliotek, Martins Forlag, 1937. 381 Sider.

Denne Bog tilstræber at give en Redegørelse for Kvindernes Arbejde og Virksomhed indenfor alle Omraader af Samfundslivet samt en Fremstilling af de Institutioner, Lovregler og Fordomme, indenfor hvis Rammer denne

at Forudsætningen for, at de skal kunne iværksættes, i Reglen er en vis Grad af Autonomi for det enkelte Land i den økonomiske Politik, og at dette Autonomi kan komme i Strid med det, der synes at være Basis for Forfatterens Betragtninger, nemlig en i Princippet liberal Samfundsordning.

Et helt andet Spørgsmaal er, om Forf.s politiske Konklusioner er forenelige med *hans* Teori. Det er et Led i denne Teori, at en »shift to profit« er Opgangskonjunktursens nødvendige Følge, og at denne Forskydning i Indkomstfordelingen med Nødvendighed fører til relativ Nedgang i Forbruget, der via »the relation« vælter hele Spillet over Ende. Men hvis man nu ved offentlige Arbejder eller andre af de foreslaaede Foranstaltninger holder Højkonjunktursen gaaende, maa disse Foranstaltninger da ikke blive af permanent Natur, idet Profitten stadig opretholdes paa et Niveau, der betyder et for lille Forbrug. Og da disse Foranstaltninger i Hovedsagen er af den Art, at de ikke kan være permanente, uden at den principielt liberalt Ordning, hvis Bevarelse det hele synes at skulle tjene, bryder sammen, er et saadant Resultat ikke saa heldigt for den paagældende Teori.

Konklusionen af disse Betragtninger skal være den, at den Konjunkturteori, som denne Forfatter har føjet til de mange allerede eksisterende, hverken er værre eller bedre end disse. Dette gælder, hvad enten man betragter dens Værdi som Analyseinstrument eller som politisk Arbejdshypotese. Hver enkelt Konjunkturteori lægger i Reglen Vægt paa et eller andet Fænomen blandt de mange, der betinger det økonomiske Livs Forløb. Denne Forfatter lægger Vægten paa den vigtige Kendsgerning, at hvor det drejer sig om Forbrug af varige Genstandes Ydelser, vil Ændringer give sig voldsomt Udslag i Produktionen af disse varige Goder. Paa Grund af den manglende Bevægelighed inden for det økonomiske Liv, kan dette give Anledning til Forstyrrelser, der under visse Omstændigheder kan styrte et Samfund ud i en Depression eller vende en saadan til en opadgaaende Konjunktur. Det andet Fænomen, Forf. lægger Vægt paa, er den saakaldte »multiplier«. Der tages vist nok af engelske Forfattere noget for haandfast paa dette Fænomen, men givet er det, at er en Bevægelse i en eller anden Retning begyndt, forstærkes den derved, at de, der kommer i Arbejde ved en given Investering, selv gennem deres Forbrug sætter andre i Virksomhed. Det er i sig selv vigtige Fænomener, som utvivlsomt spiller en Rolle til at præge Konjunkturforløbet, men hvorledes de præger Forløbet, beror dog paa den Træghed, hvormed de forskellige Elementer, der indgaar i den økonomiske Sammenhæng, bevæger sig. Dette beror atter bl. a. paa politiske og ideologiske Forhold og varierer derfor i Tidens Løb. Kun Iagttagelse kan vise, hvorledes Forløbet hidtil har været, og danne Grundlag for et Skøn over, hvorledes det ud fra en given Situation vil udvikle sig i den nærmeste Fremtid.

Jørgen Pedersen.

Kirsten Gloerfelt-Tarp m. fl.: KVINDEN I SAMFUNDET. Nyt socialt Bibliotek, Martins Forlag, 1937. 381 Sider.

Denne Bog tilstræber at give en Redegørelse for Kvindernes Arbejde og Virksomhed indenfor alle Omraader af Samfundslivet samt en Fremstilling af de Institutioner, Lovregler og Fordomme, indenfor hvis Rammer denne

Virksomhed foregaar. Bogen er ikke blot en Beskrivelse eller Gengivelse af ubestridelige Fakta, selvom denne Side af Sagen vejer tungt til, men den er tillige en Fremdragen af de Problemer, som Udviklingen har skabt med Hensyn til Kvindens Stilling, samt et Forsøg paa at anvise Løsningen af disse Problemer.

Værket er redigeret af Kirsten Gloerfelt-Tarp, men er iøvrigt et Samarbejde mellem en Række Forfattere. Bogen indledes saaledes med en Afhandling af Alva Myrdal: Den nyere Tids Revolution i Kvindens Stilling. I denne Indledning lægges Grundlaget for hele Problemstillingen i den øvrige Del af Værket, idet Forf. paaviser, hvorledes Kvindens Arbejde og Virksomhed og øvrige Stilling i Samfundet kun i mindre Grad har været præget af biologiske og fysiologiske Forhold, men derimod i Hovedsagen har været bestemt af de forskellige Tidens økonomiske og sociale Forhold. Det paavises saaledes, hvordan Ægteskabet ikke paa noget Tidspunkt i den førindustrielle Udvikling har været Kvindens eneste Livsopgave; tværtimod godtgøres det, at Familien har været Mandens, Kvindens og Børnenes fælles Arbejdssted, og at Arbejdslivet saaledes for Kvinden saavel som for Manden og de øvrige Familiemedlemmer har været Tilværelsens Hovedindhold. Den industrielle Revolution, der opløser det gamle Agrarsamfund, driver først Mændene ud fra den fælles Arbejdsplads som Lønarbejdere eller som Ledere af Virksomhed udenfor Hjemmet. Dernæst fratager den de unge Kvinder deres Virkeomraade indenfor Hjemmets Rammer, og selvom der stadig levnes Husmoderen tilstrækkelige Arbejdsmuligheder i Hjemmet, forringer den dog hendes Stilling, idet den ikke længere gør hende til Leder af en relativ stor Virksomhed. Samtidig forøges Lønarbejdernes Tal, og for Lønarbejdernes Vedkommende findes det lige fra Begyndelsen nødvendigt, at Kvinder og Børn paatager sig Arbejde udenfor Hjemmet for at supplere Familiens alt for lave Indtægter. Det er imidlertid ikke alene Arbejdsdelingen, altsaa de økonomiske Forhold, der forrykker Kvindens Stilling i denne Periode, men det er ogsaa den Forandring, der sker med en Række andre af Familiens Funktioner. Tidligere paahvilede Plejen af gamle eller syge Slægtninge saavel som Børnenes Opdragelse Familien. Den første af disse Funktioner er nu overalt praktisk taget overtaget af det offentlige, og den anden er i stor Udstrækning overgaaet til det offentlige Skolevæsen eller Børnehaver, og endelig lægger Moderskabsfunktionen paa Grund af Nedgangen i Fødselstallet langt mindre Beslag paa Kvinderne end tidligere.

Det er Tilpasningen til hele denne voldsomme sociale Forskydning, der udgør Tidens Kvindeproblem, og den efterfølgende Beskrivelse tjener til Belysning af, i hvilken Grad og ad hvilke Veje disse Problemer har nærmet sig en Løsning.

Det næste Afsnit: Mand og Kvinde i Befolkningen, er skrevet af Hans Cl. Nybølle. Det indeholder et overordentlig vel tilrettelagt statistisk Materiale til Belysning af Kvindens Stilling indenfor alle Omraader af Samfundslivet.

Bogens Hovedafsnit, der omfatter ca. 180 af Værkets 377 Sider, har Titlen: Kvindens Beskæftigelse i Husholdning og Erhverv. Det er delt i en Række Underafsnit omhandlende forskellige Grene af Kvindernes Virksomhed indenfor det økonomiske Liv, og Arbejdet er delt mellem Rigmor Skade og Kristen Gloerfelt-Tarp. Afsnittet indeholder et overordentlig righoldigt Materiale til Belysning af disse Forhold, paa visse Omraader med over-

ordentlig interessant historisk Perspektiv. Man mærker under Læsningen, at det ikke drejer sig om bestilt Arbejde, men at Forfatterne er gaaet op med Liv og Sjæl i deres Opgave. Der er et Liv og en Energi over Fremstillingen, som gør det af Detailler stærkt belastede Stof overordentlig levende. I dette Afsnit som iøvrigt gælder det, at man ikke har indskrænket sig til den rene Beskrivelse; man undlader ikke at gøre opmærksom paa de Problemer, som Talmaterialet aabenbarer, og at antyde Muligheder for deres Løsning.

Efter dette Hovedafsnit følger et Afsnit af Anna Westergaard om Uddannelse. Det fremgaar heraf, at det Midlertidighedens Præg, som Kvindearbejdet hyppigt har, har svækket Interessen for Kvindernes systematiske Uddannelse til Erhvervsvirksomhed stærkt, og det er Forfatterens Opfattelse, at dette er en af Grundene til de store Lønforskelle mellem Mænds og Kvinders Arbejde og navnlig til, at Kvindernes Arbejde gennemgaaende er af mere underordnet Karakter, og at yderst faa naar frem i ledende Stillinger. Der redegøres for de eksisterende Uddannelsesmuligheder og deres Udvikling gennem Tiderne.

Om Kvindernes organisatoriske Evne og deres Deltagelse i bestaaende Organisationer skriver Nina Andersen. Det Indtryk, man faar af denne Afhandling er, at Kvindernes Organisering staar paa et betydeligt lavere Udviklingsstrin end Mændenes, og at deres Interesse for Organisering, hvad enten det vedrører Erhvervsforhold eller andre Forhold, er betydelig ringere end Mændenes, men at Interessen er stigende. De forskellige Organisationsomraaders Udvikling skildres.

Derefter følger en Afhandling om Kvindernes Deltagelse i det sociale og politiske Liv af Gerda Mundt. Det paavises, hvorledes filantropisk Virksomhed har tiltrukket Kvindernes Interesse. Forfatteren ser dette som et Udslag af særlige kvindelige Egenskaber, Kvindernes Moderlighedsfølelse og deres mindre egoistiske Indstilling end Mændenes. Man turde dog maaske paa Mændenes Vegne protesere herimod og snarere søge Aarsagen i, at navnlig Middelstandens og Overklassens Kvinder paa dette Omraade har fundet en Udløsning for deres Virksomhedstrang, som deres Forhold iøvrigt ikke bød dem. Kvindernes Deltagelse i det offentlige Liv beskrives i Afhandlingen. Den har hidtil været overordentlig svag, men i Betragtning af, at Kvinderne kun i en kort Aarrække har haft Adgang til at gøre sig gældende paa dette Omraade, vil det være uberettiget at drage Slutninger om deres Egnethed og Tilbøjelighed for denne Slags Virksomhed indtil videre.

De to sidste Afhandlinger er skrevet henholdsvis af Karen Johnsen og Kirsten Gloerfelt-Tarp og handler om Kvindens Retsstilling, idet den første Forfatter skriver om Kvindens almindelige Retsstilling, d. v. s. væsentligt hendes familieretlige Stilling, medens Kirsten Gloerfeldt-Tarp skriver om Kvindens Retsstilling indenfor den saakaldte sociale Lovgivning. Man møder her det ejendommelige, at medens Ligestillingen mellem Kønnene i første Henseende er indført overalt, hvor ikke ganske særlige Forhold taler for en Afvigelse, er der paa det andet Omraade ret væsentlige Forskelle, navnlig i den Henseende, at en Del af de Beløb, som udbetales af det offentlige, er mindre, hvor det gælder Kvinder, end hvor det gælder Mænd. Aarsagen hertil angives at være Kvindernes mindre Behov, men Forfatteren bemærker med Rette, at det er de lave Indtægter, der har nødvendiggjort

Indskrænkning af Behovet. Afhandlingen indeholder en ret indgaaende Beskrivelse af de forskellige Hjælpeforanstaltninger, som staar til Raadighed for Kvinder under Svangerskab og Fødsler; den ender med et ret vidtgaaende Program med Hensyn til, hvad der for Fremtiden bør gøres for at hjælpe Kvinden i Nutidssamfundet.

Det er et overordentlig værdifuldt og interessant Arbejde, der her er udført. Bogen kan tjene flere Formaal. Den er saaledes en særdeles nyttig Haandbog at have staaende paa sin Hylde. Kvinder kan hente megen Bæring deraf med Hensyn til, hvorledes de i en lang Række Relationer er stillet, og hvilke Fremgangsmaader de vil kunne følge for at opnaa bestemte Maal. Men ogsaa for Mændene er Bogen nyttig Læsning, idet den maaske kan rokke ved deres Forestillinger om Kønnenes indbyrdes Stilling i Samfundslivet og vise dem, at den ikke beror paa en Naturlov, men hovedsagelig er Reminiscenser fra andre Samfundstilstande, og at det derfor snarest er naturligt, at den undergaar ret betydelige Ændringer. Der kan paa visse Omraader rejses Kritik, ikke mod Forfatterens Fremstilling af Kendsgerninger, men af de Opfattelser, som de gør gældende angaaende de forskellige Spørgsmaal. Men det er netop en af de tiltrækkende Sider ved dette Arbejde, at man ikke har indskrænket sig til Beskrivelse, men har dristet sig til at tage Stilling til Problemerne.

Bogens er forsynet med nogle overordentlig nydelige Vignetter af en anonym Kunstner.

Jørgen Pedersen.

Johs. C. D. Zahn: DIE BANKAUFSICHTSGESETZE DER WELT. Berlin und Leipzig 1937, XXX + 819 Sider.

Det tyske Institut für Bankwissenschaft und Bankwesen, der tidligere har foranstaltet Festskriftet til Dr. Schacht (Probleme des deutschen Wirtschaftslebens), har ligeledes taget Initiativet til Udgivelse af dette nyttige Samleværk. I Værket gengives ikke blot de gældende Love for Tilsyn med Kreditbankerne, men tillige de i Tilknytning dertil udstedte Forordninger, Regnskabsskemaer o. lign. I en kort Indledning søges der optrukket nogle almindelige Resultater med Hensyn til Bankloves Indhold.

Hensigten med disse Linier er blot at gøre opmærksom paa Fremkomsten af Værket, der vil være til betydelig Gavn som Materialesamling for Fagfolk.

Holger Koed.

A. Wald: BERECHNUNG UND AUSSCHALTUNG VON SAISONSCHWANKUNGEN (Beiträge zur Konjunkturforschung, herausgegeben vom Österreichischen Institut für Konjunkturforschung, Nr. 9), Jul. Springer, Wien 1936, VIII + 140 Sider.

Denne den første af det østrigske Instituts »Beiträge« af væsentlig teoretisk-statistisk Indhold befatter sig alene med Udskillelsen af Sæsonvariationerne af en Tidsrække. Disse Svingninger adskiller sig jo i Almindelighed fra andre Svingninger derved, at deres Periodelængde paa Forhaand er given, og er forsaavidt enklere at behandle. Dog maa Forf. naturligvis til at begynde med tage alle Slags Bevægelser i Betragtning for i det hele at definere sin Opgave, og det gøres ogsaa i nogle indledende, mere almindelige Bemærkninger om Analyse af Tidsrækker, til hvilke jeg nedenfor kommer tilbage. Iøvrigt gennemgaaes i et særligt Afsnit en Række af de i